

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Knihovna AV ČR poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké a studijní účely a pouze pro osobní potřebu uživatelů. Část dokumentů Digitální knihovny AV ČR podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny a vygenerování kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálů z digitální knihovny není možné bez případného písemného svolení Knihovny AV ČR.

Hlavní název: **Naše řeč**

Autoři: **Robert Adam, Ondřej Koupil**

Název článku: **Kruh přátel českého jazyka v akademickém roce 2004/2005**

Vydavatel: **Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění**

Vydáváno v letech: **1916-1917, 2006, 3.2006**

Číslo ročníků: **89, 1**

Číslo výtisků: **89, 1**

Datum vydání čísla: **3.2006**

Identifikátor ISSN: **0027-8203**

Stránky: **47, 48**

Kruh přátel českého jazyka v akademickém roce 2004/2005

Kruh přátel českého jazyka uspořádal i v loňském akademickém roce na půdě pražské filozofické fakulty řadu přednáškových setkání, rozdělenou na podzimní a jarní část. Podzimní běh otevřel 13. 10. 2004 Pavel J a n č á k (Praha). Ve své přednášce *Rysy severovýchodočeských nářečí v mluvě ukrajinských Čechů od Černobylu* představil publiku nejen jednotlivé prvky mluvy českých reemigrantů z Ukrajiny včetně archaických dialektismů, nýbrž i vpravdě detektivní – a ve světové jazykovědě unikátní – práci, kterou se svou ženou Janou vykonal při jazykovězeměpisné lokalizaci území, ze kterého předkové těchto Čechů kdysi na Ukrajinu odešli. 20. 10. připomněl Pavel M a r e š (Praha) v přednášce *Dva nové poznatky ke Starým pamětem kutnohorským Jana Kořínka a Josefa Devotyho* významné dílo české slovesnosti 17. století, oslavující hornické město Kutnou Horu; Kořínkův spis byl předmětem zájmu východočeského editora Devotyho ještě v 19. století. Patří k dobrým tradicím Kruhu vzpomínat na osobnosti, které s dějinami a užíváním češtiny úzce souvisejí. 27. 10. proto přijela Zdenka T o m á š k o v á (Kostelec na Hané) a podělila se o osobní vzpomínky na básníka Petra Bezruče (*Ortel samoty – co nebylo v knize vzpomínek*). Další dvě přednášky otevřely okénko do méně známých lingvistických disciplín. 3. 11. v přednášce Václavy M u s i l o v é (Praha) *Jazykové expertizy – kriminalistické určování autorství psaných textů* to byla témata i metody lingvistiky forenzní; v tomto odvětví u nás neexistuje vysokoškolská výuka a prakticky ani odborná literatura, avšak přednášející v současné době uveřejňuje seriál článků na toto téma v časopise *Čeština doma a ve světě*. V přednášce Jany D e c a r l i V a l d r o v é (České Budějovice) *Rovnost pohlaví čili žena a muž v jazyce* jsme byli 10. 11. seznámeni se základy lingvistiky genderové (ta odhaluje v řeči prvky sociálně „ženské“ a „mužské“) a feministické (ta se vyrovnává s genderovými aspekty v jazyce mj. i hledáním neutrálních, a tedy korektních prostředků). K jazyku a jeho fungování patří také grafická prezentace textů. Roman L a n g (Praha) zdůraznil 24. 11. v přednášce *Znaménka a značky v textu* fakt, že kromě pravidel pravopisných existují i typografické konvence, které je dobré dodržovat; v době, kdy na osobních počítačích vytvářejí texty určené bez další úpravy veřejnosti typograficky neškolení autoři a autorky, je osvěta v této věci velmi žádoucí. Jana H o f f m a n n o v á a Olga M ü l l e r o v á (obě Praha) v přednášce *Jazyk současných novinových interview* 1. 12. ukázaly, jak v tomto žánru roste neformálnost a jak proniká do jeho (psaného!) jazyka; dotazovaný, a dokonce i tazatel dnes nezřídka patří mezi „nepsisovný lidi, s kerejma to jinak nejde“. Poslední předvánoční přednášky se ujal Jan L i n k a (Lázně Toušeň); pod název *Hájkovy Čechy* ukryl poutavé vystoupení pojednávající o tom, jak kronikář 16. století, jehož dílo připravuje k vydání, pracoval v ideové rovině *Kronyky* s prostorem země, kterou oslavoval, a jak významné místo hrají v tomto důležitém textu místní jména.

Nový, jarní běh přednášek zahájil Josef Š i m a n d l (Praha) 2. 3. 2005 přednáškou o nových slovech v češtině, vycházející mimo jiné z 2. dílu slovníku neologismů (O. Martincová aj. *Nová slova v češtině 2: slovník neologismů*, Academia, Praha 2004); aktuální téma přilákalo množství přátel a přítelkyň češtiny. 9. 3. se Kruh sešel netradičně už v 17.30. Nejprve editor Václav P e t r b o k a redaktorka Zdeňka N o v á k o v á představili knihu *Jazykověda – věc veřejná* (Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2005), sestavenou z publicistických projevů dlouholetého předsedy Kruhu Alexandra Sticha. V následující přednášce *Otázky ve výuce (nejen) češtiny* se přednášející Ondřej

H a u s e n b l a s (Praha) soustředil na vyjasňování toho, co to je a co dělá dobrá otázka – a do hledání dobrých odpovědí přitom zapojil svými otázkami i publikum. 16. 3. jsme se nechali unášet na vlnách kognitivní lingvistiky: *O vodě v češtině* jako o zdrojové oblasti metafor a konceptualizací hovořila Iva N e b e s k á (Praha). K počátkům češtiny jako jazyka odborného zavedla Kruh ve své přednášce 23. 3. Alena M. Č e r n á (Praha), představující slovem i světelnými obrazy (jak je u pracovnic a pracovníků „Staročeského slovníku“ při přednáškách chvalitebným zvykem) staročeský spis zvaný *Hvězdářství krále Jana*; přednášející (spolu s A. a P. Hadravovými a M. Stlukou) tento muzejní rukopis z 15. století knižně vydala (*Hvězdářství krále Jana*, Ústav pro jazyk český AV ČR; Výzkumné centrum pro dějiny vědy AV ČR a UK; Astronomický ústav AV ČR, Praha 2004). Z největší dálky přijel letos Tilman B e r g e r (Tubinky). V přednášce *Překladatelská dílna Josefa Ceregettiho v Chrudimi* podal 30. 3. obrázek češtiny v málo probádaném 18. století, kterým se dlouhodobě zabývá; text, o němž v kruhu přednášel, profesor Berger zároveň vydal (*Historia Chrudimská, v níž se vypisuje počátek města Chrudimě, jakož také zkáza a zase poznovu vystavení, a všelikých věcí v něm zběhlých, z rozličných starých historických kněh shledaná a v jeden pořádek uvedená a sepsaná ode mne Josefa Ceregettiho vlastence a souseda tohoto královského, věnného a krajského města Chrudimě*, Regionální muzeum v Chrudimi, Chrudim 2005). 6. 4. oslavil Kruh – jak jinak než přednáškou – 200. výročí narození dánského pohádkáře H. Ch. Andersena. O českých překladech světového autora zasvěceně (a v přítomnosti velvyslance Dánského království) promluvil František F r ö h l i c h (Praha), sám andersenovský překladatel. Naděžda K v í t k o v á (Praha) v přednášce *Jazyk současných kázání* (13. 4.) představila kázání jako žánr sice mluvený, ale oficiální a předem promyšlený, jako žánr, který prošel v posledních desetiletích výrazným procesem zcivilnění, ale stále si zachoval zřetelné spisovné pozadí. Pravidelný a oblíbený toponomastický večer připravila 20. 4. Jitka M a l e n í n s k á (Praha); v přednášce *Zaniklá apelativa v toponymii Čech* přistupovala k některým obtížně vyložitelným místním jménům jako k jazykovým zkamenělinám a pečlivou komparací v jejich jádře odhalovala dávná obecná pojmenování popisující přírodní poměry toho kterého místa. Marie K r č m o v á (Brno) přijela 27. 4. přednášet a diskutovat s přítomnými na téma *Jazyková situace na Moravě*; obecnstvo projevilo jako obvykle o podobná témata živý zájem – bylo vidět, že středem kruhu, jeho osou, je stále aktuální jazyková situace, byť nazíraná v historické perspektivě, literární stylizaci nebo v detailu celého systému. 4. 5. se Hana S o b a l í k o v á (Praha) v přednášce *Bohatství českých cisiojánů* zabývala vývojem těchto středověkých veršovaných kalendářů od mnemotechničnosti k literárnosti. Hravost našich předků se projevovala mj. i tím, že během 14. století ustoupila hagiografická přesnost slovní hříčce a jména světců se v kalendáři objevila v hypokoristických podobách. Jaromír S l o m e k (Praha) zastupoval mezi přednášejícími tohoto běhu sbor literárních badatelů: na základě širokého materiálu se snažil vysledovat spojnice mezi T. G. Masarykem a O. Březinou (*TGM a Otokar Březina*, 11. 5.): nenašel jich mnoho, ale mohl aspoň jasně ukázat, že souvěcí velikáni, které zjednodušeně počítáme k jedné „epoše“, se v reálném životě mohli prakticky míjet.

Cílem obou běhů přednášek Kruhu přátel českého jazyka však samozřejmě nebylo míjení, nýbrž setkávání, a to nad tématy co možná nejpestřejšími a nedodržujícími žádné předpřipravené metodologické nebo tematické direktivy. Takto by se měl Kruh otáčet i dál – k účasti na jeho přednáškách jsou zváni všichni (<http://ucjtk.ff.cuni.cz/kruh/KPCJ.htm> nebo <http://www.souvislosti.cz/kpcj>).

Robert Adam, Ondřej Koupil